

Թէ այդ գործը օւղղուած զանգուածին ի վիճակի չէ իր թելադրած խիտ ու այնքան շահեկան հարցերուն նոր կամ վճարկան վերբերումներն ընելու, պարագայ մըն է որ ոչինչով կ'անդրադառնայ դրքի նախատադրին: Կը հաւատանք թէ զայն թերթադրող ամէն նախորդի դէպքի մը աւելի պիտի հայ զգայ ինքզինքը, երբ հատորը կ'աւարտէ, և այս յաւելումի կարողութիւնը նուազ արժանիք մը չէ: Առաքել Պատերիկը արժանի է երախտիքի:

Բարձրերդ, Բերքումսն

Ս. Սահակեան, 1945, Գաւիթ

Չարլամփ-էն վերջ, Բարձրերդ շարունակուածին մըն է, բայց ոչ յաւելում մը, ասիկա թէ դատապարտութեան և թէ արժանիքի նշան մըն է, թէ իր խառնուածքը կը շարունակէ ինքզինքը պահել արտաքին աշխարհին դէմ:

Տառ տարիները որոնք կը բաժնին իր երկու բանաստեղծական հատորները, մենք չենք փորձեր արժեւորել այս հատորով: Միւս կողմէն գիտենք թէ Վ. Թէքէեանի իւրաքանչիւր տառ-ումնակը մեր հոգեբանութեան և արուեստի մարդերէն խոսացեալ երեսներ և վկայութիւններ կը ներկայացնեն, Գիտենք նախպէս թէ Բարձրերդի նշանակը իր ինքնատի ապրումներուն միայն չի հակադրել իր հոգեզաւար, այլ և իրմէն բարձր վին նոր ապրումներ կ'արտաբանէ:

Վ. Թէքէեանի լայնէ տաքցած մը, որ ամէնէն մօտը կցցաւ կենսա վարպետին, պահպանելով հանդերձ իր գիծերը, այդ լայնէն չտիրապետուելու աստիճան: Բարձրերդին մէջ Ս. Սահակեանի ամօրն թէքէեանը աւելի ընկալաւ ու կատարեալ է և կը պահէ չափին հանդէպ դատական հասկացողութիւն և հաւատարմութիւն: Սեղմ, ժուժկա և զուսպ, ուշադիր որ լեզուի կշռումը և զգայարաններ, Ս. Սահակեանի քերթողութիւնը կը զօրծէ շատ համակերպի տարբերութեամբ, անոնք զան մեր պատմութիւնէն, մեր աւսորեալէն և կամ բանաստեղծի ներքին աշխարհէն: Տեփիլներ, յուշեր, պարեն և կամ արտէն փրթած խոստովանութիւններ, երբեմն կարօտ յաւան թախծ ու երազ, միշտ լրջութեան աստուով՝ հանելի յատակ մը կը նարեն Պ. Սահակեանի հատորին:

Բարձրերդ հատորը մեր վերջի լրջանի ամէնէն յաջող գործերէն է Սփիւռքի բանաստեղծութեան:

ԱճԳԻՃ (Բերքումսն)

Ս. Գալալիսեան, Գաւիթ, 1946

Կեանքի մէջ անսրբաբերելի դժբախտութիւններ կան, անոնցմէ մին պէտք է նկատել այս գիրքը: Այսպէս կ'ըսենք մտածելով այն անորակելի, չըսելու համար անկարելի, քերթումաներուն՝ օրոնք կը լեցնեն հատորը:

Առաջին մտածումը որ կը յինուի մեր մէջ, երբ կը զարգանք այս հատորը լեցնող քերթումաները, անոնց բանաստեղծական չլլալու փառ-

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ՍԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆԻ ԲԵՄԱԿԱՆ

✽ 5 Յուն. Կիր. — Երեկոյին «Էրաշափառ» լանդիտաւոր թափորով Ս. Պատրիարքը առաջնորդուեցաւ Մայր Տաճար ուր Նախագահեց երեկոյեան զարտամունքին և Դաւթի Մարտիէի և Յակոբոս Տեառնեղբայր Առաքելոյ տօնի նախատեսակին: Զկնի պատմամենց նորին Ամենապատուութիւնը թափորով առաջնորդուեցաւ պատրիարքարան և թափորականը մեկնեցան Ս. Պատրիարք Լոր օրհնութիւնը առնելէ յետոյ:

✽ 6 Յուն. Բշ. — Ս. Աթոռայ տօնին առթիւ, ըստ ռովորութեան, առաւօտեան ժամերգութեան «Փառք» կարծնաւնոյի ատեն, զգետաւորանած շուրջառով և եմփփորենով խաչ և պատրիարքական դաւազան ի ձեռնի ն. Ամենապատուութիւնը բարձրացաւ Առաքելական Ս. Աթոռ և մնաց մինչև ժամերգութեան վախճանը, երբ ընդունեց ներկայ հոգեւոր դատուն շնորհաւորութիւնը: Ս. Պատարագը մատուց Պատր. Փշոյ. Գեր. Տ. Գէորգ Վրդ. Ճանաչեան, քարոզեց Ս. Աթոռայ լուսարարական Գեր. Տ. Նիկիէ Վրդ. Տէրտէրեան: Ս. Պա-

տեն է: Ու պէտք է աւելցնել թէ սեռին պատկանած յառկութիւններէն ոչ մին կայ հան, չափէն ու յանգնել զատ, ի՞նչ այս բուրդի ետին անհուն բացակայ մը՝ նայինք բանաստեղծութիւնը: Ե. Գալալեան չունի ոչ երևակայութիւն ոչ ալ մտածում և շեշտ՝ ապրիլ ըստած երեւոյթին դէմ:

Նախադասութիւններ բանիլ, նետել տաղերու կունկին շողողողուն անպաններ, փոխաբերութիւններ թափել մտքի նիւտը ծուլարանէն, և տեղի ու անտեղի աւարտել էջերը, ամէն բանի կրնայ նմանիլ բացի բանաստեղծութենէն:

Կառուցում չենք փնտրել, վասնզի առանց վերոյիշեալներու իրական գոյութեան, ոչինչ կարելի է կառուցանել: Ե. Գալալեան իր մտքի մէջ իր նիւթերու վերնագիրները ունի միայն, և քերթումաքը կը սկսի միշտ բառէ մը, պատկերէ մը կամ հասարակ տեղիք մտածումէ մը թեւադրանքան: Վերոյիշեալ դատումները աւելի տեսանելի պիտի ըլլային անշուշտ, եթէ հնար ըլլար մէջերումներով ցուցնել, օսական չարքեր անզուտ այդ յիշատակը անգամ մը ևս կրնայ: Այս քանի մը բացասական տողերէն վերջ, կը զարմանանք թէ հոգեկան ի՞նչ պահանջներ դրահանելու համար լայնիւր տրուած է այդ հատորը, երբ անոր մէջ ամենադժուր չափով ի՞նչ չկայ մեր ժամանակը տաղնապնդող մտածումներու և զգացումներու հանդերձ:

Տխուր է անշուշտ որ գրքի մը առթիւ ըստածները սկսին ու վերջանան բացասական դատումներով, օսական հակադասութիւններ տարբեր կերպով կարելի չէ կարգալ:

A.R.A.R. @

տարագէն վերջ, և՛ Ամենապատուութիւն թափորով առաջնորդուեցաւ Պատրիարքարան: Թափորականք մեկնեցան և՛ Ամենապատուութեան օրհնութիւնը առնելէ յետոյ, Պատրիարքարանի մէջ եղան շնորհաւորութիւններ և պատուատիւրութիւն: — Երեկոյին, Ս. Պատրիարք Հայրը Աթոռի տունին առթիւ եղած ընթերցի ասոն նախագահեց միաբանական սեղանին, Բարեմաղթական և առեւեր արտառանցիկ լոգ. Տ. Նորայր Վրդ. Փողարեան, չոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքանամեան և Պ. Յ. Սլաշան: Ժառ. Վարժարանի սաները երգեցին օրուան համար պարտադրուած երգեր: Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը իր շնորհակալութիւնը յայտնեց նաախօսներուն և ժառաններուն և ուսուցիչներուն, ու աւելոր պատշաճ խօսքեր ընդդէմ ներկաներուն, փակեց օրուան հանգիստութիւնը:

— Յաջորդ օրուան Ս. Ստեփանոսի տունին առթիւ Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց երեկոյան պաշտամունքին և նախատեսակին:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Ս. Ստեփանոսի տունին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին և արարւածութեանց օր կատարուեցաւ աւանդական շքեղութեամբ երկու սարկաւադներու: Պատրիարքարանի տնայնագործութեամբ Ս. Պատրիարք մատուցուեցաւ Ս. Ստեփանոսի մատուռին մէջ: Քարոզեց չոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքանամեան, վերահանելով Ս. Ստեփանոսի մարտիրոսութիւնը և երկանքներով անոր բարոյական արժեքները: Ս. Պատրիարքն յետոյ բարեշնորհ սարկաւադներն ու սուրբակիւնները առաջնորդութեամբ իրենց ողջներին խնկարկունեցուն ներկայացան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և առին իր օրհնութիւնը:

— Յունաց Ծննդեան տօնին առթիւ Ս. Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ ասոր վարդապետներու շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Յունաց Ս. Պատրիարքին և պատուով ընդունուեցաւ Պատրիարքական Գերաշնորհ Փոխանորդէն և Սինոդի բոլոր անդամներէն: Ս. Պատրիարք Հայրը մասնաւոր բարեմաղթութիւններ ըրաւ Յունաց Ս. Պատրիարքի ապագային և առաջնութեան համար: — Պատ. Փոխանորդ Գեր. Տ. Գեորգ Վրդ. Ճանաչեան ընկերակցութեամբ հոգեւոր վարդապետներու՝ Ասորուց, Ղպտոց և Հայկազուն հոգեւոր պետներուն շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց երեկոյան պաշտամունքին և նախատեսակին:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Պատրիարքին օր տեղի ունեցաւ Սրբազան Առաքելոց վերնամատուռին մէջ աւագ սեղանի անհակ կողմը: Ս. Թարգմանչաց մահապապարտէղի բոլոր փոքրիկները Ս. Հայկազունութիւն առին:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Սրբոց Որդաց Որոտման նախատեսակին առթիւ Ս. Պատրիարք Հայրը հանդիսաւոր շնորհակալութեամբ մուտք գործեց Մայր

Տաճար և նախագահեց երեկոյան պաշտամունքին և նախատեսակին Ս. Գլխաղբի գահին մէջ: Ձկնի պաշտամունք թափորով առաջնորդուեցաւ պատրիարքարան ուր Նորին Ամենապատուութիւնը տուաւ իր փակման օրհնութիւնը:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Սրբոց Որդաց Որոտման տունին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց առաւօտեան պաշտամունքին և Ս. Պատարագ մատուցեց Ս. Գլխաղբի սեղանին վրայ և քարոզեց: Գեր. Ս. Պատարագի Ս. Տաճարէն նախագահեց օրուան թափօրին ամպնովանորդ: Երեցս շրջան ընելէ յետոյ կենաց փայտով, Ս. Պատրիարք Ս. Սեղանէն իր օրհնութիւնը տուաւ հաւատացեալ բաղժութեան: Ձկնի պաշտամունք Նորին Ամենապատուութիւնը թափօրով առաջնորդուեցաւ պատրիարքարան ուր տուաւ իր օրհնութիւնը և ըրաւ իր մաղթանքը:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Ս. Պատրիարք Հայրը հին տոմարի, ամանորի առթիւ, երեկոյան պաշտամունքէն յետոյ պատրիարքարանի սրահին մէջ Միաբանութեան բոլոր անդամներուն 1947ի Օրացոյց նշուրեց և շնորհաւորեց օրհնութեամբ:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Հին տոմարի մամնորի առթիւ Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ: Ս. Պատարագէն վերջ պատրիարքարանի մէջ տեղի ունեցաւ պարտադրուած մամնաւոր հանդէս բաղկացած ճաշերէ, երգերէ և արտասանութիւններէ: չոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքանամեան խօսեցաւ Ս. Յակոբեան Միաբանութեան կողմէ, բարեշնորհ տրեւացու Մանուկ Սարկաւագ Հնժայրանին և ժառ. Վարժարանի կողմէ, նոյնպէս Թարգմանչաց երկուսն Վարժարանէն և Մանկապարտէղի կողմէ փոքրիկ մը ծաղկեփունջով արտասանեց: Ս. Պատրիարք Հայրը օրհնութեամբ և հարկապահ խօսքով պատասխանեց բոլորին յանուն Ս. Աթոռի և չորս հարկուր շնորհաւորողներուն բաշխեց Յոգեղի ընտիր նարինքները ըստ ասանդական սովորութեան: — Հանդէսէն յետոյ Ս. Պատրիարք Հայրը ընդունեց շնորհաւորութիւնները Նորին Վսեմութիւն Պաղեատիկ Բարձր Գործակալութեան Գլխաւոր Գարտաւարութեան եւ Երեսօրդէմի Վսեմ. Գառաւարդի և այլ պետական պաշտոնատարներու և հիւպատոսներու շնորհաւորութիւնները: և՛ Վ. Բարձր Գործակալի կողմէ անձամբ ներկայացան Բ. Գործակալի Թիկնապար և Վսեմ. Բարձր Պէյ: — Յետ միջոցին, Ս. Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ Տնօրէն Ժողովի պատանդամներուն, ժառ. Վարժարանի այցելոց, տեղւորութիւնը, ուսուցչական կազմի ու աշակերտութիւնը շնորհաւորելու և օրհնելու:

Պ. Յ. Սլաշան. Վր. — Ս. Ծննդեան և Աստուածայայտնութեան տօնի ճրագալոյցի առթիւ Ս. Պատրիարքը ընկերակցութեամբ պատ. Միաբանութեան, հանդիսաւոր թափօրով և առաջնորդութեամբ ձիւսր և հնժայրանաւոր ստորականներու ժամը 10-ին մեկնեցաւ Բեթղեհէմ կէտնաւան: Ս. Եղիայի վանքին առջև հիմաւորուեցաւ Բեթղեհէմի Քաղաքապետարանի, Քաղա-

պետութեան և կառավարութեան ներկայացուցիչներու կողմէ որոշեց շնորհաւորեցին Ս. Գատարիարը Հայրը և պատուաւորուեցան: — Շարունակելով գնացքը թափօրը կանգ առաւ Ս. Ծննդեան տաւարի մեծ հրապարակին առջև, ուր կը սպասէր մեծ բազմութիւն մը, Սրբազան Գատարիարը Հայրը հոն դիմաւորուեցան տեղւոյն կառավարիչէն, ոստիկանաց հրամանատարէն և քաղաքապետութենէն և մեր վանքի տնօրէն և միաբանութենէն: Նորին Ամենապատուութիւնը «Խորհուրդ մեծ» շարականով հանդիսաւոր թափօրով դիմաւորողներու ընկերակցութեամբ առաջնորդուեցաւ վանք, ուր իր օրհնութեամբ հանդիսականքը արձակուեցան խաղաղութեամբ:

Այս մտից թափօրէն վերջ, տեսարանի մէջ ընդունուեցան և պատուասիրուեցան Բեթլէմէի վերայից աչալտոնական անձնաւորութիւնները: — Յետ միջօրեի ժամը 2-էն մինչև 6 տեղի ունեցաւ «Հրապարակ» երեկոյեան ժամերգութիւն և ձրագալույցի Ս. Գատարազ և Թափօր գէպի վանք, նախագահութեամբ և ներկայութեամբ Ս. Գատարիարը Հօր: — Գիշերուան ժամը 10-էն մինչև յաջորդ առաւօտ ժամը 6.30, տեղի ունեցան Գիշերային և Առաւօտեան պաշտամունքներն ու Ս. Գատարազները, լրօրհեաց արարողութիւնը և թափօրները և նախատեսակը նախագահութեամբ և ներկայութեամբ Սրբազան Գատարիարը Հօր: Կէս գիշերուան Ս. Ալլիի մեր պաշտամունքին պահանջ Ս. Գատարիարը Հայրը տուաւ իր Ս. Ծննդեան պատգամը և օրհնութիւնը, իսկ Ծննդեան հանդիսաւոր Ս. Գատարազը մատոյց Ս. Ալլիի մէջ նախագահելով վերջէն թափօրին գէպի մեր վանքը՝ Ս. Յակոբ մատուռը, ուր տեղի ունեցաւ լընթերցումը Ծննդեան Ս. Աւետարանին, երգեցողութեամբ Վեպաք ի բարձունքին: — Ի Ս. Յակոբ, ձրագալույցի Ս. Գատարիարը մատուցուեցաւ ի Ս. Լընդապապետ եկեղեցին, իսկ Ծննդեան Ս. Գատարազը՝ Ս. Յակոբայ Մայր Տաւարին մէջ, երգեցողութեամբ կատարուեցան տեղացի զպիւրներու կողմէ:

Ս. Գատարիարը Հայրը ընկերակցութեամբ հոգ. միաբան հայերու, իր շքախումբով երուսաղէմ վերադարձաւ ժամը 10-ին և թափօրով առաջնորդուեցաւ պատրիարքարան, ուր ներկայք արձակուեցան Նորին Սրբազանութեան շնորհաւորական խօսքերով և օրհնութեամբ:

Ք 20 Յուն. Բշ. — Ս. Ծննդեան մեռելոցի առթիւ Ս. Գատարազը մատուցուեցաւ Մայր Տաւարին մէջ, Յետ Ս. Գատարազի շնորհաւորական այցի եկան, յաջորդաբար, Յունաց Սրբազան Գատարիարի Փախանորդը Սինդի և միաբանութեան ներկայացուցիչներով, լիատինաց Սրբազան Գատարիարի Փախանորդը իր ներկայութեամբ:

Յրանչիկեանց մեծաւորը՝ Առաջիկայից Ժողովին անդամներով, Ասորաց, Ղպտոց և Հապէշաց հոգեւոր պետերը՝ իրենց միաբանութեան ներկայացուցիչներով, անգլիացաց եպիսկոպոսը, Եպիսկոպոսական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ՝ Դոքտոր Քլայն իրենց նկատարչներով, Հայ, Յայն և Գերման կաթոլիկ միաբանութեանց հոգեւոր տեսուչները, Սկոթլանդացաց Երուսաղէմի երիցապետը իր ներկայութեամբ:

Ք 26 Յուն. Կիւր. — Ս. Ծննդեան ութօրեկի առթիւ, Ս. Գատարիարը Հայրը «Ներաշախատ»ով մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաւարը և Ս. Գատարազը մատոյց Ս. Գերեզմանին վրայ և քաղաքը օրուան տունի խորհուրդին վրայ: Յետ Ս. Գատարազի Սրբազան Գատարիարը Հայրը թափօրով վերադարձաւ պատրիարքարան ուր կատարուեցան հանդիսաւոր տնօրինէք և Ս. Աթոռոյ օրհնութիւնը:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք

Ք 1 Յուն. Դշ. — Ըստ սովորութեան, Ամեն. Ս. Գատարիարը Հայրը, Նորին վսեմ. Բարձր Գոմիսէրին, կառավարական բարձր պաշտօնեաներու և բոլոր հիւպատոսներուն շնորհաւորական գիր և քարզ զրեցեց ամենորի առթիւ:

Ք 3 Յուն. Ուր. — Ասորաց նորընծայ եպիսկոպոս Գեր. Տ. Աթանասիոս Եղու իր ներկայութեամբ առաջին այցելութիւնը տուաւ Ամեն. Ս. Գատարիարը Հօր:

— Նոյն օրը, լեհաստանի ընդհ. հիւպատոս Մոնս. Վլեթթօր Փրլ. այցելեց Ս. Գատարիարը Հօր:

Ք 4 Յուն. Շր. — Գատար. Փախ. Գեր. Տ. Գէորգ Վրդ. ձանազեան, ընկերակցութեամբ հոգեւորական հայերու, Նորին Ամենապատուութեան կողմէ փոխադարձ այցելութեան գնաց առօրէց նորընծայ եպիսկոպոսին:

— Նորին Ամենապատուութիւն Ս. Գատարիարը Հայրը ընկերակցութեամբ Հոգ. Տ. Հայրիկ Վրդ. Ասլանեանի, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ լեհաստանի ընդհ. հիւպատոսին, լեհական հիւպատոսարանի մէջ:

Ք 11 Յուն. Շր. — Երեկոյին, Ս. Աթոռոյ լուսարարապետ Գեր. Տ. Եղիշէ Վրդ. Տէրաբեքեան Պէյրուք մեկնեցաւ, մասնակցելու Կիլիկիոյ վեհ. Կաթողիկոսի յօրհանական հանդիսութեանց ի դիմամ Ս. Գատարիարը Հօր և Սրբոց Յակոբեանց պատ. Միաբանութեան:

Ք 15 Յուն. Դշ. — Ամեն. Ս. Գատարիարը Հայրը երեկոյին ներկայ գտնուեցաւ Պապեստինի Գլխաւոր Քարտուսը Գր. Կըրնիի պաշտօնական ընդունելութեան օր տեղի ունեցաւ Բարձր Գոմիսէրի ապարանքին մէջ: